

SOSYAL BİLİMLER ALANINDAKİ AKADEMİSYENLERİN BİLGİ ARAMA DAVRANIŞLARI

INFORMATION SEEKING BEHAVIORS OF ACADEMICIANS IN THE FIELD OF SOCIAL SCIENCES

Mithat Baver ZENCİR

Öğr. Gör., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi,
Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü,
Bilgi Yönetimi ve Teknolojisi Anabilim Dalı, mithatb.zencir@ikc.edu.tr

Öz

Kütüphanecilik ve bilgi bilim literatüründe, Türkiye'de sosyal bilimler alanındaki kullanıcıların bilgi arama davranışları konusunun, yeterince ele alındığını söylemek zordur. Bu durumun, sosyal bilimcilere sunulan bilgi hizmetlerini olumsuz etkilemesi kaçınılmazdır. Bu çalışmada, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi'ne mensup sosyal bilimler alanındaki akademisyenlerin bilgi arama davranışları incelenerek, bilgi merkezlerine bu grubu yakından tanımalarına olanak sağlayacak bilgiler ve bu gruba sunulacak hizmetler ya da kaynaklar için öneriler sunmak amaçlanmaktadır. Çalışmada betimleme yöntemi ve anket tekniği kullanılarak, sosyal bilimler alanına mensup toplam 103 akademisyenden 63'üne (%61) ulaşılmıştır. Ortaya çıkan bulgulara göre akademisyenlerin öncelikle bilimsel çalışmalarda bulunmak amacı ile bilgiye gereksinim duydukları, bilgi kaynaklarından dergileri ve kitapları önemsedikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Alana özgü bazı kaynaklar da araştırmaya katılan akademisyenler tarafından kullanılmaktadır. Kütüphane kullanımı, bu alan için önemli görülmekteyken, kişisel olarak sahip olunan kaynaklara bakma, kaynakça takibi ve arama motorlarının kullanımı, bilgi aramada ve literatürü taramada kullanılan başlıca metotlardır. Elektronik kaynaklar bu alan için basılılara göre ön plandadır ve akademisyenler kütüphaneyi daha çok internet üzerinden, uzaktan kullanmaktadırlar. Özellikle e-dergiler ve e-dergilerin eski sayıları önemsenmektedir. Elektronik kaynakların kullanımı açısından e-dergilerin eski sayılarına ulaşamamak ve kütüphane kullanımı açısından koleksiyonun yetersizliği en büyük sorunlardır. Bu alandaki kullanıcıların kütüphanecilerden yardım almadıklarının ve bilgi okuryazarlığı becerileri açısından beklenen düzeyde olmadıklarının saptanması, önemli bulgular olarak ortaya çıkmaktadır. Sosyal bilimcilerin açık erişim kavramına yaklaşımlarının da araştırıldığı bu çalışmada ortaya çıkan sonuç, bu grubun açık erişimi algılayış biçiminin çelişkili ve problemli olduğu yönündedir. Çalışma kapsamında ortaya konan bu bulgular, literatürdeki benzer çalışmalarla karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

Abstract

When library and information science is considered, it is hard to say that there have been sufficient studies on social scientists' information behaviors in Turkey. It is inevitable that this situation will have a negative effect on information services offered for social scientists. This study aims to provide information which will enable information centers to get to know the abovementioned group closer, and to offer them suggestions about services or resources that will be provided to this group by evaluating information behaviors of social science academics of İzmir Kâtip Çelebi University. For this purpose, 63 out of 103 (61%) academics in the field of social sciences were contacted. In this research descriptive method was conducted, and, questionnaires were used as a data collection method. The findings show that academics need information firstly for scientific studies, and they give more importance to journals and books among other information resources. Some field-specific resources are also used by academics who participated in the research. While the use of library is considered important in this field, the use of personal resources, tracking citations and using search engines are the main methods for searching information and literature. Electronic resources tend to be more widely used compared to printed ones in this field, and the academics use libraries remotely on the internet. Especially e-journals and older issues of e-journals are sought for. The biggest problems with regard to the use of electronic resources and libraries are the difficulty of reaching older issues and inadequacy of collections respectively. The findings reveal a significant point, that is, users in this field do not ask for help from a librarian and they are not at the expected level regarding the possession of information literacy skills. In this study, social scientists' approach to the open access is also researched, and it is seen that this group's perception of open access is conflicting and problematic. These findings within the scope of this research are interpreted in comparison with the similar research in the literature.

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 10 Ağustos 2017
Kabul edildiği tarih: 20 Ağustos 2017
Yayınlanma tarihi: 27 Aralık 2017

Article Info

Date submitted: 10 August 2017
Date accepted: 20 August 2017
Date published: 27 December 2017

Anahtar sözcükler

Kullanıcı Çalışmaları; Bilgi Arama Davranışları; Bilgi Gereksinimleri; Sosyal Bilimler; Sosyal Bilimciler

Keywords

User Studies; Information Seeking Behavior; Information Need; Social Sciences; Social Scientists

DOI: 10.1501/Dtcfder_0000001543

Giriş

Kullanıcıların bilgi gereksinimlerine ve bilgi kullanım özelliklerine göre tasarlanmamış bir bilgi merkezinin varlık nedeni sorgulanmaya açıktır. Bilgi merkezlerinin kurulmalarında ve varlıklarını devam ettirebilmelerinde gerekli olan en önemli unsur, “kullanıcılar”dır. Bu nedenle bilgi merkezlerinin hizmet verdikleri kullanıcıların gereksinimlerine ve kaynak kullanım özelliklerine kayıtsız kalmaları düşünülemez. Bilgi merkezleri için bu derece hayati öneme sahip olan kullanıcıların, bilgi gereksinimleri ve bilgi arama davranışları açısından incelenmesi, ancak kullanıcı çalışmaları ile mümkündür. Bu çalışmalar, bilgi merkezleri açısından hizmet planlamada yol gösterici olduğu kadar, var olan hizmetlerin gözden geçirilmesi ve geliştirilmesi açısından da önemlidir.

Bilgi bilimleri ve kütüphanecilik alanında yapılan kullanıcı çalışmaları, 20. yüzyılın başlarına kadar gitmektedir. Bu tarihlerde gerçekleştirilen çalışmalar, genellikle sistem (kütüphane) merkezli yaklaşımla yapılmış ve daha çok kaynak kullanımı üzerine yoğunlaşmıştır. İkinci Dünya Savaşı ile artan çalışmalar, 1980 yılından sonra da yoğun şekilde artarak devam etmiş ve bu tarihten sonra kütüphane merkezli çalışmaların yerini kullanıcı merkezli çalışmalar almaya başlamıştır (Wilson; Uçak, *Bilgi Merkezi İçin...*; Case 228; Bawden 672).

Kullanıcı çalışmalarının artmasıyla birlikte, üzerinde çalışma yapılan gruplar da çeşitlenmeye başlamış, doktorlardan politikacılara, gazetecilerden engellilere kadar geniş bir kullanıcı çeşitliliği içerisinde çalışmalar artmıştır. Bu gruplar içerisinde bilgi ile olan ilişkilerinin diğer gruplara göre farklı olması nedeni ile bilim insanları ve akademisyenler önemli bir yere sahiptir. Bu kullanıcılar, bilimsel çalışmalarında mevcut bilgiyi yoğun olarak kullanan, aynı zamanda bilgiyi üreten gruptur. Bu yoğun kullanım, bilim insanları açısından bilgi merkezlerini ve kaynaklarını önemli hale getirmektedir. Bu nedenle kütüphanecilik literatürüne bakıldığında, bilim insanları ve akademisyenlerin, üzerine en çok çalışma yapılan kullanıcı gruplarından olduğu görülmektedir (Uçak, *Bilim Adamlarının Bilgi...* 60).

Türkiye’de kullanıcı çalışmaları alanında en önemli çalışmalardan birini gerçekleştirmiş olan Uçak (*Bilim Adamlarının Bilgi...* 86), kütüphanecilik literatüründe sosyal bilimcilerin ihmal edilmiş ve üzerlerinde yeterince çalışma yapılmamış olduğunu belirtir ve fen bilimlerinin, sosyal bilimlerden önce çalışılmış bir alan olduğunu ortaya koyar. Bu nedenle, hizmet ve kaynaklar, fen ve teknik alanlarına göre düzenlenmiş, buna bağlı olarak sosyal bilimciler bu durumdan olumsuz etkilenmiştir. Bu olumsuzluğun önemli nedenlerinden biri, bu alana

mensup kullanıcılar ile kütüphaneciler arasındaki iletişimin zayıf olmasıdır. Dolayısıyla, sosyal bilimcilere verilen bilgi hizmetleri olumsuz etkilenmekte, kütüphaneciler ve bilgi profesyonelleri bu alandaki kullanıcıların gereksinimlerini ve bilgiye olan yaklaşımlarını anlamakta güçlük çekmektedirler.

Uçak'ın, 1997 yılında sosyal bilimciler üzerine yapılan çalışmaların azlığı ve yetersizliğine ilişkin tespitinin, bugün de geçerli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Özellikle Türkiye'de, sosyal bilimler alanındaki kullanıcıların bilgi ile olan ilişkilerini anlamaya yönelik çalışmaların yeterli olduğunu söylemek güçtür. Bu bakımdan sosyal bilimler ve hatta alt disiplinlerine yönelik çalışmaların yapılması, akademik kütüphaneler başta olmak üzere ülkemizdeki birçok farklı türde bilgi merkezindeki hizmetlerin (koleksiyon seçimi, kaynaklardan yararlandırma, kaynakların ya da hizmetlerin pazarlanması, kullanıcı eğitimleri vb.) planlanması ve geliştirilmesine katkıda bulunacaktır.

Bu çalışmada, öncelikle dünyada ve Türkiye'de sosyal bilimciler üzerine yapılmış kullanıcı çalışmaları ve sosyal bilimcilerin bilgi arama davranışları incelenmiştir. Daha sonra İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi'ndeki sosyal bilimler alanına mensup akademisyenlerin bilgi arama davranışlarına ilişkin bulgular sunulmuştur. Bu bulgular, literatürdeki araştırma bulguları ile karşılaştırılarak farklı ve ortak noktalar açısından yorumlanmıştır. Böylelikle sosyal bilimler alanına hizmet sunmak isteyen tüm bilgi merkezlerine bu alandaki akademisyenlerin bilgi gereksinimlerini ve bilgi kullanım özelliklerini anlamaya yönelik bilgiler aktarılmış ve sunulacak hizmetler için öneriler geliştirilmiştir. Ayrıca, Türkiye'de sosyal bilimler ve sosyal bilimler alanına dâhil olan alt alanlar ile ilgili yapılacak çalışmalara ışık tutabilecek veriler ve değerlendirmeler de bu çalışma kapsamında sunulmaya çalışılmıştır.

Sosyal Bilimler Alanındaki Akademisyenlerin Bilgi Arama Davranışları ve Konu ile İlgili Çalışmalar

Sosyal bilimler alanı, *“tarih, ekonomi, toplumbilim ve ruhbilim gibi toplumsal gerçekliğin değişik alanlarını, kendilerine özgü bilimsel yaklaşımlar ve yöntemlerle incelemeye, anlamaya, yorumlamaya yönelik bilim...”* (Toplumsal Bilimler) olarak tanımlanabilir.

Genel olarak “toplumsal gerçeklik” üzerine yoğunlaşan sosyal bilimler alanı, bulgularının evrensel olmaması özelliği ile fen bilimlerinden ayrılmaktadır. Sosyal bilimler alanındaki bulgular, topluma, kişilere, ülkelere, zamana vb. özelliklere göre

farklılıklar gösterir. Öte yandan kuramları da fen bilimlerindeki gibi ispatlanabilir olmadığı için, bu alanda kesin sonuca ulaşmanın ve genelleme yapmanın güç olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Tüm bunlarla birlikte sosyal bilimlerin incelediği konu alanları, fen ve mühendislik alanına göre, sürekli değişim göstermektedir. Bu belirleyici ve karakteristik özellikler ışığında, alandaki bilginin de sürekli değişim gösterdiği bir gerçektir. Bu alanda üretilen bilgi; nesnellik, geçerlilik, evrensellik ve yinelenebilir olması bağlamında sorgulanmaya açıktır. Sosyal bilimlerde bilgi, yeni keşiflerin birikimi ile büyümmez; bu alanda bilgi, kavramların aşamalı olarak ve zamanla anlaşılması ile artar. Sosyal bilimlerde ve bu alandaki bilgi durağan değildir (Uçak, *Bilim Adamlarının Bilgi...* 88-89; Ge 8).

Bilgi ile olan ilişkisi açısından fen bilimcilerden ayrılan sosyal bilimciler, kütüphanecilik literatüründe fen bilimcilerden çok sonra çalışılmaya başlanmış bir kullanıcı grubudur. Bates (1955), bilim insanları üzerine yapılan çalışmaların öncelikle fen bilimleri alanı ile başladığını ve daha sonra sırası ile sosyal bilimlerde ve insan bilimleri alanlarını kapsadığını ortaya koyar. Ayrıca, fen bilimleri alanı ile kıyaslandığında, dünyada sosyal bilimcilerle ilgili yapılan kullanıcı çalışmalarının çok da yeterli olduğunu söylemek zordur.

Dünyada sosyal bilimciler üzerine yapılan ilk önemli çalışmalar, 1970'li yılların başında gerçekleştirilen, INFROSS (Information Requirements of Social Scientists) ve DISISS (Design of Information Systems in the Social Sciences) olarak bilinen araştırma projeleri ile ortaya çıkmıştır. Bath Üniversitesi tarafından yürütülen bu araştırmalarda, İngiltere'de, sosyal bilimlerde çalışan araştırmacıların bilgi gereksinimleri ve bilgi kullanım özellikleri tanımlanmaya çalışılmış, bilgiye erişimde ve bilgi merkezleri kullanımında yaşadıkları problemlerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır (Line, *Social Science Information...* 131-133; Uçak, *Bilim Adamlarının Bilgi...* 87). "Bath çalışmaları" olarak da adlandırılan bu araştırmaların hemen ardından, sosyal bilimcileri, fen bilimleri ya da insan bilimleri gibi alanlara mensup kullanıcılarla birlikte ele alan çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda sosyal bilimcilerin diğer alanlarla benzer ve farklı noktaları üzerinde durulmuş, böylelikle, alandaki kullanıcıların bilgi arama davranışlarına yönelik saptamalarda bulunulmuştur (Skelton; Hurych; Ellis, Cox ve Hall; Ellis). Bu ilk önemli çalışmalar, sosyal bilimlerde gerçekleştirilecek kullanıcı çalışmaları için bir başlangıç oluşturmaları açısından önemlidir.

Türkiye’de sosyal bilimciler üzerine yapılmış kullanıcı çalışmaları azdır ve bu az sayıda çalışmada sosyal bilimler alanındaki akademisyenler, genellikle birden fazla alanla birlikte ele alınmıştır (Uçak, *Bilim Adamlarının Bilgi...*; Uçak, *Sosyal ve İnsan Bilimleri...*; Najjari, *Tebriz’deki Üniversitelerin Öğretim...*). Türkiye’de genel bilgi arama davranışları dışında, elektronik dergiler gibi belirli kaynak kullanımları üzerine yoğunlaşmış çalışmalarda da sosyal bilimcilerin ele alındığı görülmektedir (Besimoğlu; Kayaoğlu). Bu çalışmalar dışında çok az sayıda çalışma, sosyal bilimlerin alt alanlarına (tarih ve coğrafya) yönelik yapılmıştır (Birinci; Buncukçu).

Bu çalışma kapsamında sosyal bilimciler üzerine yapılmış çalışmalar ve bu çalışmalarda ortaya konulmuş bulgular aktarılırken, öncelikle bu kullanıcı grubunun bilgi gereksinimleri ortaya konulmuştur. Daha sonra basılı bilgi kaynakları, bilgi kanalları, bilgi merkezleri ve elektronik kaynak kullanımları ayrı başlıklar altında ele alınmıştır.

Bilgi Gereksinimleri

Literatürde sosyal bilimciler üzerine yapılmış ilk kapsamlı ve önemli çalışma, INFROSS isimli çalışmadır. 1967–1971 yılları arasında İngiltere’de yürütülen bu çalışmaya göre, sosyal bilimler alanında tarihsel, betimleyici, istatistiki, metodolojik ve kavramsal olmak üzere beş farklı bilgi türüne gereksinim duyulmakta ve kullanılmaktadır (Bath University Library 23).

INFROSS çalışmasının yürütücülerinden olan Line, sosyal bilimcilerin en çok araştırma ve ders verme/egitim amacı ile bilgiye gereksinim duyduğunu belirtmiş ve bu iki durumun birbiri ile iç içe geçtiğini ortaya koymuştur (*The Information Uses...* 428). Benzer bir sonucu, Tebriz’deki öğretim üyelerinin bilgi arama davranışları üzerine çalışan Najjari de ortaya koymuştur. Bu araştırmaya katılan sosyal bilimler alanındaki katılımcılar, bilgiye en çok; sırasıyla, yeni bir alanda araştırma yaparken, makale/kitap/bildiri hazırlarken ve derse hazırlık yaparken ihtiyaç duymaktadırlar (Najjari, *Tebriz’deki Üniversitelerin Öğretim...* 168–169).

Uçak (*Bilim Adamlarının Bilgi...* 112-113), farklı olarak, sırasıyla, yeni bir alanda araştırma yaparken, makale/kitap/bildiri hazırlarken ve tez yazarken seçeneklerinin ilk üç sırada işaretlendiğini belirtmektedir. Bu üç seçeneğin tamamının, araştırma ile ilişkilendirilmesi mümkündür. Dördüncü sırada ise, ders hazırlarken seçeneği yer almaktadır. Bu açıdan bakıldığında, yine araştırma ve ders hazırlama, bu alandaki bilgi gereksinimi açısından ön plana çıkmaktadır.

Basılı Bilgi Kaynakları Kullanımları

Bilgiye hangi nedenle gereksinim duyulursa duyulsun, sosyal bilimler alanındaki akademisyenler için kitap ve dergiler, bilgi gereksiniminin karşılanmasında en önemli kaynaklardır. Bazı araştırmalar, bu kaynakların sosyal bilimler alanında eşit oranda kullanıldığını ortaya koymaktadır (Line, *The Information Uses...* 417; Ellis, Cox ve Hall 361). İncelenen birçok kullanıcı araştırması ise, bu alanda çalışan kişilerin, çok büyük farkla olmasa da, daha çok kitapları tercih ettiklerini göstermektedir (Ramanos de Tiratel 350; Birinci 50-51; Najjari, *Tebriz'deki Üniversitelerin Öğretim...* 184; Kumar, Singh ve Yadav). Uçak ve Al'ın (230) atıf analizi çalışması, sosyal bilimcilerin, tezlerinde daha çok kitaplara atıf yaptıklarını ortaya çıkarmıştır.

Meho (90), farklı ülkelerden sosyal bilimcilerin bilgi arama davranışlarını incelediği çalışmasında, kitap ve/veya dergi türü yayınların şu üç nedenle kullanıldığını saptamıştır:

1. Bir araştırma konusunun temel verilerine ya da bilgilerine ulaşmak,
2. Var olan literatürü desteklemek ya da çürütmek,
3. Kuramsal bir kanıt geliştirmek.

Uçak (*Sosyal ve İnsan Bilimleri...* 118), makalesinde, fen ve mühendislik alanına göre, sosyal bilimler alanında güncellik kaygısının daha az olduğunu ortaya koymaktadır. Sosyal bilimcilerin dergilere daha az gereksinim duymaları, dergi kullanımını da olumsuz etkilemektedir. Genellikle, eski tarihli ve tarihi kaynaklara ihtiyaç duyan sosyal bilimciler, güncel bilgiye ulaşmaktan çok, kendi konularıyla ilgili bilgiye ulaşmak istemektedirler. Dergi tercihleri de buna göre şekillenmektedir. Buna bağlı olarak, bu alanda çalışan kişilerin, dergilerin eski sayılarına da sıklıkla ihtiyaç duyduklarını söylemek yanlış olmayacaktır. Uçak ve Al (226), sosyal bilimlerin ekonomi, psikoloji, işletme gibi bazı alt disiplinlerinde çalışan araştırmacıların güncellik kaygılarının, diğer sosyal bilimler alanlarında çalışanlara göre daha fazla olduğunu belirtmektedir. Bu açıdan bakıldığında, bu alanlarda dergi kullanımının daha fazla olması, beklenen bir durumdur. Nitekim güncellik kaygısının daha az görüldüğü tarih ve sosyoloji alanlarında daha eski kaynakların kullanıldığı görülmektedir (Uçak ve Al 226).

Literatüre bakıldığında, sosyal bilimler alanına özgü bazı kaynakların çeşitli gereksinimler doğrultusunda kullanıldığını görmek mümkündür. Her ne kadar kullanım oranları yüksek olmasa da, devlet yayınları, arşiv dokümanları, istatistiki

kaynaklar, el yazmaları, bu alana özgü kaynaklardan en önemlileridir ve birçok çalışmada kullanım durumları araştırılmıştır (Line, *The Information Uses...*; Meho; Al-Suqri; Birinci; Marouf ve Anwar; Kumar, Singh ve Yadav).

Line (*The Information Uses...* 416), alana özgü kaynaklardan olan devlet yayınlarının, özellikle betimleyici (descriptive) ve kavramsal (conceptual) bilgi edinmede kullanıldığını vurgulamaktadır. Meho (87-88) çalışmasında, devletin sağladığı resmi bilgileri içeren yayınların, farklı ülkelerdeki birçok konuda (ekonomi, eğitim, azınlıklar, demokrasi vb.) devlet politikalarını anlamak ve devletler arasındaki farklı bakış açılarını görmek açısından önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Çeşitli konulardaki politikalar dışında, ekonomik ve istatistiki bazı verilere de devlet yayınları aracılığı ile erişilebilir. Meho, araştırmasında, güncel devlet yayınlarının, genelde sosyologlar ve politika alanında çalışan araştırmacılar tarafından kullanıldığını, buna karşın daha eski devlet yayınlarının ise tarihçiler ve antropologlar tarafından kullanıldığını belirtmektedir. Eski devlet yayınlarının edinilmesinde arşivlerin çok önemli bir rolü vardır (87-88).

Birinci (51), Ankara'daki tarihçileri incelediği araştırmasında, bu alan için kitaplardan sonra en yüksek öneme sahip kaynağın, orijinal arşiv belgeleri olduğunu saptamıştır. Orijinallik, tarihçiler için arşiv belgesi açısından birinci sırada önemliken, sırasıyla, doğruluk ve erişilebilirlik kriterleri daha sonra önemli olabilmektedir. Meho (91), tarihçiler dışında sosyologların, antropologların, coğrafya ve politika alanında çalışan araştırmacıların da arşivlerden ve arşiv dokümanlardan yararlanabileceğini belirtmektedir.

Bilgi Kanalları Kullanımları

Sosyal bilimlerde resmi bilgi kaynak ve kanallarının, resmi olmayan bilgi kaynak ve kanallarına göre daha çok tercih edildiği, bazı araştırmalarda ortaya konulmuştur (Al-Suqri 153; Sheeja 526). Resmi olmayan kaynak ve kanallar, meslektaşlarla konuşma, toplantı ve seminerler üzerine yapılan tartışmalar, mektup ya da e-posta ile yapılan sözlü ya da yazılı görüşmeler, kişilerarası resmi olmayan yazışmalar vb.dir. Öte yandan mesleki iletişimin, sosyal bilimlerde alanında, özellikle güncel gelişmeleri takip etmede önemli olduğu görülmektedir (Ellis, Cox ve Hall 363). Bu nedenle bu alanda güncel gelişmeleri takip etmek ve meslektaşlarla iletişim kurmak amacı ile konferans ve toplantılara katılım oldukça yaygındır (Marouf ve Anwar 529; Najjari, *Tebriz'deki Üniversitelerin Öğretim...* 241).

“Bir bilim alanında, birbirine yakın konularda çalışan ve seçkin bilim adamlarının oluşturduğu küçük ve etkileşimli gruplar” olarak tanımlanabilecek olan "görünmez üniversite" (invisible college), özellikle sosyal bilimlerdeki "yerel kültürün etkisi" ile fen bilimlerine göre daha az etkilidir. Ancak sosyal bilimlerin alt alanlarında farklı seviyede "görünmez üniversite" etkisi olmaktadır (Uçak, *Bilim Adamlarının Bilgi...* 90). Bu görüşün aksine, Najjari (*Tebriz'deki Üniversitelerin Öğretim...* 209), acil bilgi gereksiniminde sosyal bilimcilerin, meslektaşlarına, diğer disiplinlerden daha fazla danıştığı sonucunu ortaya koymuştur.

Meho (100), çalışmasına katılan sosyal bilimcilerin yarıdan fazlasının, gereksinim duyulan bilginin yerini saptamak konusunda meslektaşlardan yardım aldıklarını belirlemiştir. Katılımcılar, meslektaşlarla kaynak ve güncel etkinliklerle ilgili bilgi alışverişinin yanı sıra, tavsiye ve fikir alışverişinde bulduklarını da belirtmişlerdir.

Sosyal bilimler alanında bilgiye erişimde, kitap ya da dergilerin kaynakçalarının takibi ve gözden geçirme (browse), sıklıkla kullanılan yöntemlerdir (Line, *The Information Uses...* 418; Ellis, Cox ve Hall 360–361; Uçak, *Bilim Adamlarının Bilgi...* 90; Meho 105, 108–109; Birinci 57). Kaynakça takibinde sosyal bilimcilerin öncelikle araştırma konusuyla ilgililiğe, yazarın ya da yayıncının tanınırlığına ve alanında otorite olmasına, yayının orijinalliğine, erişim bedeline ve ilgili kaynağın hangi sıklıkta karşısına çıktığına dikkat ettikleri saptanmıştır (Meho 105).

Ellis, Cox ve Hall (361), sosyal bilimcilerin güncel gelişmeleri takip etmek için gözden geçirme yöntemine başvurduğunu ortaya koymaktadır. Bunun dışında özellikle araştırmanın başında ve yeni bir alanda çalışırken kendini gösteren gözden geçirme yöntemi, yeni yayınlanmış dergiler ile kitapların içindekiler sayfalarının gözden geçirilmesi ile yapılmaktadır. Kütüphane ve kitabevleri raflarının gözden geçirilmesi, çevrimiçi kataloglar ve web sayfaları, gözden geçirilen kanal ve araçlardandır (Meho 108; Kumar, Singh ve Yaday). Aranılan konunun tesadüfen bulunabileceği düşüncesi, bu alanda çalışan araştırmacıların gözden geçirme yöntemiyle bilgi aramalarında etkili bir unsurdur.

Bu alanda çalışan araştırmacılarda, çalışma yapılan konu alanlarındaki kaynaklara sahip olmak, sıklıkla görülen bir eğilimdir. Bu kaynaklar, bilgi gereksiniminde ilk başvuru kaynakları olarak değerlendirilir. Araştırmacılara ait kişisel koleksiyonlar, kaynak çeşitliliği ve sayısı açısından az olsa da, kurum

kütüphanelerine göre daha kolay erişilebilmesi ve araştırmacının özel çalışma alanına hitap etmesi açılarından önemlidir (Meho 94).

Bilgi Merkezleri Kullanımları

Sosyal bilimler alanındaki kitap ve dergi gibi resmi bilgi kaynaklarına olan düşkünlük, kütüphaneleri de bu alan için önemli hale getirmektedir ve bu önem, birçok çalışmanın sonuçlarına yansımıştır (Line, *The Information Uses...* 422; Uçak, *Bilim Adamlarının Bilgi...* 144; Uçak, *Sosyal ve İnsan Bilimleri...* 120; Najjari, *Tebriz Üniversitelerindeki Öğretim...* 400).

Resmi kaynaklara olan düşkünlük, kütüphane hizmetlerini de etkilemektedir. Najjari (*Tebriz'deki Üniversitelerin Öğretim...* 162), sosyal bilimcilerin, kütüphanelerden, öncelikle kitap ödünç aldıklarını ve daha sonra süreli yayınları izlediklerini ortaya koymuştur. Meho (97), kaynak ödünç almanın, bu alan için kütüphane kullanımında etkili olduğuna vurgu yapmakta ve kütüphanelerarası ödünç verme hizmetinin de bu kullanıcılar için önemli olduğunu belirtmektedir. Gözden geçirme alışkanlığının bu alanda önemli bir bilgi arama yöntemi olması, kütüphane koleksiyonlarının ve özellikle dergilerin aranmasına neden olmaktadır. Bu özelliğin bu alan için kütüphane kullanımında hizmet tasarlarken göz ardı edilmemesinde yarar vardır (Meho 97; Kumar, Singh ve Yadav).

Bazı çalışmalarda, kütüphanelerin bu alan için çok yoğun kullanılmadığı ve kişisel koleksiyonların daha öncelikli olduğu ortaya konulmuştur (Folster 88; Hobohm 125; Ramanos de Tiratel 351). Folster (89), sosyal bilimcilerin, konularıyla ilgili önceden belirledikleri bilgileri ve kaynakları kütüphanede aradıklarını, buna karşın bu kaynak ve bilgileri kütüphane aracılığı ile belirlemediklerini saptamıştır. Buna bağlı olarak, sosyal bilimciler, kütüphanelerden önce kişisel kaynaklara yönelmekte ve kütüphaneleri literatür taramasında ilk seçenek olarak görmemektedirler.

Kişisel koleksiyonların yoğun kullanımının sebebi, sosyal bilimlerin doğasında aranmalıdır. Bir sosyal bilimci sıklıkla, belirli bir alandaki özel bir konu ile ilgili (örneğin; insanın tavır ve tecrübeleri) araştırmaların temelini atmaya ya da “çığır açmaya” ve o konudaki güncel veriyi oluşturmaya çalışır. Bu nedenle alanda mevcut kaynaklara güvenmek noktasında çekimser kalmakta ve yeni bilgiler ile yeni verilerin oluşturulmasına, mevcut kaynakların taranmasından daha fazla zaman harcamaktadır. Bu durum, kütüphanelerin sosyal bilimler alanındaki kullanımını olumsuz etkilemektedir (Al-Suqri 64).

Sosyal bilimcilerin kütüphanecilerden yardım almak konusunda çok istekli olmadıkları birçok araştırmada vurgulanmaktadır (Uçak, *Sosyal ve İnsan Bilimleri...* 124; Marouf ve Anwar 540-541; Kumar, Singh ve Yaday). Adam (9), sosyal bilimcilerin kütüphanecilere güvenmediklerini, kütüphanecilerin de bu grubu yeterince tanımadığını belirtmektedir. Bu tanımama durumu, sosyal bilimcilerin gereksinimlerini anlama ve karşılama konusunda kütüphanecileri olumsuz etkilemektedir. Marouf ve Anwar'ın (544), sosyal bilimcilerin, bilgi ararken yaşadıkları sorunlara yönelik çalışmasında, kütüphanecilerin yeterince tecrübeye sahip olmamaları, ilk sıradaki sorun olarak yer almaktadır.

Kütüphaneciler ve sosyal bilimciler arasındaki bu iletişim kopukluğunun, bu alandaki araştırmacıların bilgi okuryazarlığı becerilerine olumsuz yansıdığını söylemek yanlış olmayacaktır. Najjari (*Tebriz Üniversitelerindeki Öğretim...* 405), çalışmasında, bilgi okuryazarlığı konusunda sosyal bilimcilerin, kendilerini diğer alanlara göre yüksek oranda eksik bulduklarını saptamıştır. Benzer olarak, Marouf ve Anwar (544), tarama yapmak konusunda kendilerini yeterli görmeyen sosyal bilimcilerin %41 gibi yüksek bir oranda olduğunu ortaya koymaktadır.

Bir çalışma alanı olarak sosyal bilimler; çevresel baskılar ve değişkenler, egemen kültürel felsefe gibi yerel ihtiyaçlara ve ilgi alanlarına göre değişim gösteren unsurların etkisi altındadır. Bunların değişimine bağlı olarak alandaki terminoloji de hızlı değişim göstermektedir. Bu durumun, sosyal bilimcilerin bilgiye erişiminde ve aracı kullanımında sorunlara neden olabileceği söylenebilir (Slater 227; Skelton 146). Sosyal bilimler alanındaki kullanıcılar ile bilgi erişim sistemleri ve/veya kütüphaneciler arasında değişken konu alanlarından ve terminolojiden kaynaklı bir takım sorunların yaşanması, bu kullanıcıların bilgi aramada aracı kullanmamalarına neden olmaktadır.

Alandaki diğer önemli bilgi merkezi türü ise, arşivlerdir. Arşivlerden tarihçiler dışında sosyologlar, antropologlar, coğrafya ve politika alanında çalışan araştırmacılar da yararlanmaktadırlar (Meho 91). Birinci (56), araştırmasında, tarihçilerin, arşivcilerden ve/veya kütüphanecilerden çok düşük oranda yardım aldığını belirlemiştir.

Elektronik Kaynak Kullanımları

Kütüphanecilik literatüründeki birçok çalışma, sosyal bilimcilerin öncelikle basılı kaynakları tercih ettiklerini ortaya koymuştur (Folster 91; Tenopir ve King 264; Al-Suqri 165; Kumar, Singh ve Yaday; Gürdal Tamdoğan). Sosyal bilimcilerin

alışkanlıklarının değişmesi zordur. Bu nedenle sosyal bilimciler, fen bilimcilere göre, teknolojik gelişmelere uyum sağlamada zorlanmaktadırlar (Uçak, *Bilim Adamlarının Bilgi...* 95; Hobohm 125). Sosyal bilimciler, fen ve teknik alanda çalışan kullanıcılarla kıyaslandığında, teknoloji kullanımının alan özellikleri ile yakından ilgisi olduğu görülmektedir. Çetinkaya (15), fen ve mühendislik alanlarında teknoloji ağırlıklı bir eğitim verildiğini, laboratuvar araştırmalarının bu alandaki kişilere teknik yeterlilik ve kabiliyetler kazandırdığını ve bu alana mensup kişilerin teknolojinin sadece kullanıcısı değil, aynı zamanda üreticisi olduklarını vurgulamaktadır. Buna bağlı olarak, sosyal bilimler alanının, fen bilimleri alanına göre, teknolojiye uyum sağlamadaki yavaşlığı doğaldır. Bu durumun veri tabanı ve elektronik kaynak kullanımlarını etkilemesi kaçınılmazdır. Ancak son yıllarda elektronik ortamdaki bilgi artışı, sosyal bilimler alanı için de bilgiye erişimde bu ortamları önemli hale getirmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi, bu alanda güncel bilgiye verilen önem, diğer alanlara göre daha düşüktür. Sosyal bilimciler, güncel bilgiden çok, kendi konularıyla ilgili bilgiye ulaşmak istemektedirler. Bu durum, elektronik dergi kullanımlarını da etkilemektedir. Tenopir (12), İngiltere'de elektronik dergi kullanımlarıyla ilgili SuperJournal adlı geniş kapsamlı bir çalışmada; sosyal bilimcilerin dergi adı ile değil, araştırma konusu ile tarama yaptıklarını ortaya koymuştur. Bu araştırmada ulaşılan sonuç; fen bilimcilerin, e-dergileri, güncel gelişmeleri izlemek; sosyal bilimcilerin ise araştırma konusu ya da görev odaklı kullandıklarını ortaya çıkarmıştır. Ancak, sosyal bilimler alanında e-dergilerin daha eski sayılarının da önemli olabileceği unutulmamalıdır. Sosyal bilimciler eski sayılara elektronik olarak ulaşamadıklarında, kaçınılmaz olarak basılıya yönelmektedirler. Alanda, basılı formatın, en çok, eski ve arşiv değeri olan yayınlarda kullanıldığı görülmektedir. Buna bağlı olarak kitaplarda basılı yayın tercihi ön plana çıkmaktadır (Tenopir 37).

Najjari (*Tebriz Üniversitelerindeki Öğretim...* 405), sosyal bilimcilerin en çok e-dergileri, daha sonra ise e-kitapları tercih ettiklerini ortaya koymuştur. Bir başka kaynak türü olan e-tezler de az sayılmayacak bir oranda (%59) tercih edilmiştir. Aynı çalışmada, katılımcıların yayın taramasındaki davranışları ile ilgili soruya “*veri tabanlarını kullanırım*” cevabını, diğer disiplinlere oranla, en düşük seviyede sosyal bilimciler vermiştir.

Daha önce de belirtildiği gibi, sosyal bilimler alanındaki kullanıcılar bilgi okuryazarlığı becerileri konusunda, diğer disiplinlere göre yetersizdirler. Bu durum, elektronik kaynak ve dergi kullanımlarına olumsuz etkilemektedir. Ayrıca, sosyal bilimciler elektronik kaynaklardan yeterince haberdar olamamaktadırlar (Besimoğlu 73).

Sosyal bilimler alanında açık erişim faaliyetleri, diğer disiplinlere göre daha yavaş gelişmekte ve bu alana ait yayınların açık erişime sunulması daha yavaş olmaktadır. Bunun temel nedenleri, alanın belirleyici özelliklerinde aranabileceği gibi, bu alanda yayınlanan yayınların çoğunlukla makalelerden oluşmaması da bir neden olarak göz önünde bulundurulmalıdır. Makalelerin ön baskılarına fen bilimlerine göre daha az talep olması ve sosyal bilimler alanına daha az yayın desteği verilmesi göz önünde bulundurulması gereken diğer nedenlerdir (Tonta). Dolayısıyla, alanda bu tür açık erişimli yayınların kullanılmasının da diğer alanlara göre düşük olması beklenebilir. Ancak Besimoğlu (109), Ankara Üniversitesi akademisyenlerinin elektronik dergi kullanımlarını incelediği çalışmasında, sosyal bilimcilerin açık erişim hakkında en yüksek oranda bilgi sahibi olan grup olduklarını ortaya koymuştur. Ayrıca açık arşivler, açık erişim dergiler, yazarların web sayfaları, açık erişimli makalelere ulaşırken sırasıyla kullandıkları kaynaklardır. Sosyal bilimciler her üç kaynak için de diğer disiplinlerin önünde yer almaktadır. Bu açıdan bakıldığında, sosyal bilimlerde açık erişimde olan yayın sayısının diğer disiplinlere göre düşük olmasına rağmen, kullanımın giderek arttığı görülmektedir. Bunda hiç şüphesiz Social Science Research Network, Research Papers in Economics, Social Science Open Access Repository vb. gibi açık erişim ağlarının ve kaynaklarının etkisi büyüktür.

Çetinkaya (28), Ankara'daki sosyal bilimler alanındaki akademisyenlerinin bilgi ve iletişim teknolojileri ile olan ilişkilerini incelediği çalışmasında, araştırmaya katılan kişilere, bilgisayarın onlar için anlamını sormuştur. Araştırmaya katılanların verdiği yanıtlardan çıkan sonuç, katılımcıların zihninde "*bilgisayar eşittir internet*" şeklinde bir algı olduğudur. İnternetin anlamı ise, sosyal bilimciler için başka sebeplerin yanı sıra "*bilgiye ulaşım*" şeklinde ifade edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, her ne kadar alan için basılı kaynaklar önemini korusa da, internet de üstünde durulması gereken bir kaynaktır.

İnternet çağında sosyal bilimcilerin bilgi arama davranışlarını araştıran Ge (38), çalışmasında elektronik kaynaklardan web kaynaklarının en fazla kullanılan kaynak olduğunu ortaya koymuştur. Katılımcılar, arama motorlarından en çok

Google'ı kullandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca araştırmaya katılanlar, günde birkaç kez, alanları ile ilgili web sayfalarını ziyaret ettiğini belirtmişler ve özellikle konuları ile ilgili ilk bilgileri almak için Google'a başvurduklarını ifade etmişlerdir. Bu alanda araştırmanın başında ya da araştırma konusu olmaksızın güncel gelişmeler için zaman zaman gözden geçirme yönteminin kullanıldığı belirtilmişti. Bu anlamda internet, gözden geçirme için iyi bir başlangıç noktasıdır. Kumar, Singh ve Yadav, Mizoram Üniversitesi sosyal bilimcilerinin bilgi kaynakları kullanımlarını araştırdıkları çalışmalarında, katılımcıların güncel bilgiler için basılı dergilerden sonra, internet sayfalarını gözden geçirdiklerini belirtmektedirler.

İnternet, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki sosyal bilimciler için, erişimi sınırlı olan ulusal ya da uluslararası organizasyonlara ve devlet kurumlarına ait resmi verilere erişim için çok önemli kaynaklar arasındadır (Meho 99; Al-Suqri 90).

Meho (99), araştırmasında, birçok sosyal bilimcinin internette gazetelere ulaştığını ve bunu önemsediklerini belirtmiştir. Ayrıca, yayıncı katalogları, kütüphane katalogları, erişilebilir durumda olan tam metinlere ve güncel bilgilere erişim, interneti kullanmalarında diğer önemli etkenlerdir (Meho 99; Ge 39).

Yöntem

Betimleme yöntemi kullanılan araştırmada, öncelikli veri toplama tekniği, ankettir. Bunun dışında gözlem ve görüşme tekniklerinden de yararlanılmıştır. Ankette toplam 26 soruya yer verilmiştir. Bu soruların büyük bir bölümü, seçenekleri önem sırasına göre (1'den 3'e kadar) sıralama sorusu şeklinde sorulmuştur. Anket sorularının oluşturulmasında, literatürde öne çıkan bazı kullanıcı çalışmalarından yararlanılmıştır. Uçak (*Bilim Adamlarının Bilgi...*) tarafından yapılan ve Hacettepe Üniversitesi'ndeki akademisyenlerin bilgi arama davranışlarını inceleyen çalışma, en çok yararlanılan çalışmadır. Bunun dışında Meho, Ge ve Najjari (*Tebriiz Üniversitelerindeki Öğretim...*) tarafından yapılan çalışmalardan da soruların oluşturulma aşamasında yararlanılmıştır.

Araştırmamızın evrenini, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi ve İktisadi İdari Bilimler Fakültesi bünyesinde görev yapan sosyal bilimler alanına mensup akademisyenler oluşturmaktadır. Akademisyenlerden hangilerinin sosyal bilimler alanına dâhil olduğunun belirlenmesi, bu alanın insan bilimleri alanına olan yakınlığından dolayı zor olmuştur. Tarih, Coğrafya, Psikoloji, Sosyoloji, Türk-İslam Arkeolojisi, Bilgi ve Belge Yönetimi, Medya ve İletişim gibi bölümler ile İktisadi İdari Bilimler Fakültesi'ne dâhil tüm bölümler, sosyal bilimler

alanında değerlendirilmiştir. Yapılan bu konu alanı dağılımı, literatürdeki bazı çalışmalarda da ortaya konulmuştur (Line, *The Information Uses...* 414; Slater 234; Uçak, *Sosyal ve İnsan Bilimleri...* 121).

Araştırmamız, sosyal bilimler alanı için tüm evren üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan anketin güvenilirlik düzeyini belirlemek için yürütülen güvenilirlik analizi, ölçekte kullanılan soruların 1'den 3'e sıralanmasından oluşmaktadır. Üçten fazla seçenek olan sorularda, en çok üç seçenek seçilebildiğinden, seçilemeyen değerlerden gelen sıfır değerlerinden ötürü cronbach alpha parametresi hesaplanamamıştır. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi'nde sosyal bilimler alanına mensup toplam 103 akademisyen bulunmaktadır. 5-20 Mayıs 2016 tarihleri arasında uygulanan ankete, akademisyenlerin toplam 63'ü katılım göstermiştir; katılım oranı % 61'dir.

Bulgular ve Değerlendirme

Demografik Özellikler

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi'nde yürütülen araştırmaya, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi'ne bağlı Tarih, Coğrafya, Psikoloji, Sosyoloji, Türk-İslam Arkeolojisi, Bilgi ve Belge Yönetimi, Medya ve İletişim bölümlerinde görev yapan akademisyenler katılmıştır. Bunların dışında Maliye, İşletme, İktisat, Sağlık Kurumları Yönetimi, Uluslararası İlişkiler, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümleri gibi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi'ne bağlı bölümlerden de öğretim elemanları araştırmaya katılmıştır. Böylelikle her iki fakülte için sosyal bilimler alanına dâhil tüm bölümlerden akademisyenler araştırmaya katılmıştır. Her iki fakültenin katılımlarına bakıldığında, az bir farkla da olsa, %54 (34) ile İktisadi İdari Bilimler Fakültesi'nin araştırmaya daha yüksek bir oran ile katıldığı ortaya çıkmaktadır. Statüye bakıldığında ise %39 (25) ile yardımcı doçentler ve %36 (23) gibi onlara çok yakın bir oranla araştırma görevlileri en kalabalık grubu oluşturmuştur. Katılan akademisyenlerin fakülteye ve statüye göre dağılımları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların fakülteye ve statüye göre dağılımları

	PROF.	DOÇ.	YRD. DOÇ.	ÖĞR. GÖR.	ARŞ. GÖR.	Toplam
Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi	4	6	11	1	7	29
İktisadi İdari Bilimler Fakültesi	2	2	14	-	16	34
Toplam	6	8	25	1	23	63

Araştırmaya, cinsiyete göre en yüksek katılımı, %57 (36) oranı ile erkekler göstermiştir. En kalabalık yaş grubu ise % 40 (25) ile 30-39 olmuştur. Katılan akademisyenlerin cinsiyete ve yaş grubuna göre dağılımları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların cinsiyete ve yaş grubuna göre dağılımları

	20-29	30-39	40-49	50-59	Toplam
Erkek	11	10	12	3	36
Kadın	8	15	2	2	27
Toplam	19	25	14	5	63

Bilgi Gereksinimleri ile İlgili Bulgular ve Değerlendirme

Araştırmaya katılan sosyal bilimler alanındaki akademisyenlerin ilk üç tercihlerinin toplamı dikkate alındığında, %98.4 ile en çok bilimsel çalışmalarda bulunmak (kitap, makale, bildiri yazmak vb.) seçeneği ön plana çıkmaktadır. Daha sonra sırasıyla % 58.7 oranı ile yeni bir alanda çalışmalar yapmak, %50.2 seçeneği ile ders hazırlamak seçenekleri gelmektedir.

Aynı sıralama, tercih sıralaması dikkate alındığında da söz konusudur. Buna göre akademisyenler, bilimsel çalışmalarda bulunmak (%66.7), yeni bir alanda çalışmalar yapmak (%27.0) ve ders hazırlamak seçeneği (%19.0) ile bilgiye gereksinim duymaktadırlar. Bu nedenler, alandaki akademisyenler için araştırma ve ders verme ihtiyacının, bilgiye gereksinim duyma açısından öne çıktığını ortaya koymaktadır. Bilgiye gereksinim duyma nedenleri ile ilgili ortaya çıkan bu durum, literatür ile benzerlik göstermektedir (Line, *The Information Uses...* 428; Uçak, *Bilim Adamlarının Bilgi...* 112-113; Najjari, *Tebriz’deki Üniversitelerin Öğretim...* 168-169). Akademisyenlerin bilgiye gereksinim duyma nedenleri Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Bilgiye gereksinim duyma nedenleri

	1.Tercih		2.Tercih		3.Tercih		Tercih etmeyen		Toplam	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
Bilimsel çalışmalarda bulunmak	42	66.7	16	25.4	4	6.3	1	1.6	63	100
Kişisel gelişim	6	9.5	1	1.6	7	11.1	49	77.8	63	100
Tez hazırlamak	6	9.5	6	9.5	3	4.8	48	76.2	63	100
Ders hazırlamak	3	4.8	16	25.4	12	19.0	32	50.8	63	100
Yeni bir alanda çalışmalar yapmak	3	4.8	17	27.0	17	27.0	26	41.3	63	100
Proje hazırlamak	2	3.2	5	7.9	5	7.9	51	81.0	63	100
Güncel gelişmeleri takip etmek	1	1.6	2	3.2	11	17.5	49	77.8	63	100
Danışmanlık Yapmak	0	0	0	0	4	6.3	59	93.7	63	100

Basılı Bilgi Kaynakları Kullanımları ile İlgili Bulgular ve Değerlendirme

Basılı bilgi kaynakları kullanımları incelendiğinde, ilk üç tercihin toplamına göre araştırmaya katılan sosyal bilimciler %90.5 oranı ile en çok dergileri kullanmaktadırlar. Daha sonra sırasıyla %87.3 ile kitaplar ve % 33.3 oranı ile tezler gelmektedir. Öte yandan tezleri, ilk tercihinde hiçbir akademisyen işaretlememiştir. Dergilerin ve kitapların tercih edilme oranları ise birbirine çok yakındır. Bu kaynakları, %28.6 oranı ile, alan için oldukça önemli olan istatistiki kaynaklar izlemektedir. Daha sonra %19 ile devlet yayını/resmi yayın ve arşiv belgesi gelmektedir. Bu iki kaynak eşit oranda tercih edilmiştir. Görsel işitsel materyaller, danışma kaynakları, gazeteler ve bildiriler oldukça düşük oranda kullanılmaktadır.

Belirtilen sıralama, tercih sıralaması dikkate alındığında da söz konusudur. Dergiler %41.3 oranı ile birinci tercihte, kitaplar %42.9 oranı ile ikinci tercihte ve tezler %22.2 oranı ile üçüncü tercihte en fazla seçilen kaynaklar olmuşlardır. Tezler, ilk tercih olarak hiç seçilmemiş, buna karşın dergiler ve kitaplar çok yüksek oranda seçilmiştir. Dergilerin ve kitapların en çok kullanılan kaynak olması, literatürde ortaya konulmuş bir sonuçtur (Line, *The Information Uses...* 417; Ellis, Cox ve Hall 361). Akademisyenlerin basılı bilgi kaynakları tercihleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Basılı bilgi kaynakları tercihleri

	1.Tercih		2.Tercih		3.Tercih		Tercih etmeyen		Toplam	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
Dergi	26	41.3	22	34.9	9	14.3	6	9.5	63	100
Kitap	21	33.3	27	42.9	7	11.1	8	12.7	63	100
Arşiv belgesi	7	11.1	0	0	5	7.9	51	81.0	63	100
İstatistiki kaynak	5	7.9	3	4.8	10	15.9	45	71.4	63	100
Devlet yayını/resmi yayın	2	3.2	3	4.8	7	11.1	51	81.0	63	100
Görsel-işitsel materyal	1	1.6	0	0	1	1.6	61	96.8	63	100
Gazete	1	1.6	0	0	1	1.6	61	96.8	63	100
Toplantı metni / bildiri	0	0	0	0	5	7.9	58	92.1	63	100
Tez	0	0	7	11.1	14	22.2	42	66.7	63	100
Danışma (referans) kaynağı	0	0	1	1.6	4	6.3	58	92.1	63	100

Her ne kadar kullanımları yüksek olmasa da literatürde devlet yayınları, arşiv dokümanları, istatistiki kaynaklar gibi kaynakların önemli olduğu ortaya konulmuştur (Line, *The Information Uses...*; Meho; Al-Suqri; Birinci; Marouf ve Anwar; Kumar, Singh ve Yaday). Literatüre paralel olarak, bu araştırmaya katılan akademisyenler tarafından da bu kaynakların önemsendiği saptanmıştır.

Bölgümlere göre ise, arşiv belgesini, en çok Tarih ve Türk-İslam Arkeolojisi bölümleri kullanmaktadır. Bu iki bölümden toplam 10 akademisyen, bu kaynağı tercihlerinde işaretlemişlerdir. Bu bölümlerin çalışma alanları ve geriye dönük bilgiye olan gereksinimleri ile bu belgelerden yararlandıkları düşünülebilir.

İstatistiki kaynakların kullanımında ise, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi'ne bağlı İşletme, İktisat ve Maliye bölümleri ön plana çıkmaktadır. 10 akademisyen, bu kaynakları ilk üç tercihlerinde belirtmiştir. Bu alanların, ekonomi, para, finans vb. konularla ilişkisi nedeni ile istatistiki kaynaklara ihtiyaç duyduğu düşünülebilir. Bu bölümler dışında araştırmaya katılan Coğrafya bölümüne mensup 3 akademisyenden 2'si istatistiki kaynakları tercihlerinde belirtmişlerdir. Yapılan görüşmelerde, bu alandan bir akademisyen, özellikle ülkelere ilişkin verileri bulmada ve beşeri coğrafya konusunda çalışırken, istatistiki kaynaklara

başvurduğunu belirtmiştir. Gelişmişlik endeksi, nüfus, ithalat, ihracat vb. konularda veri ararken istatistikî kaynaklar kullanılmaktadır.

Resmî yayın/devlet yayını türündeki kaynaklar; Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Maliye, İşletme, İktisat ve Uluslararası İlişkiler gibi bölümlere mensup araştırmacılar tarafından kullanılmaktadır. Bu bölümlerden toplam 10 akademisyen, bu kaynakları kullandığını belirtmiştir. Buradan yola çıkarak resmî ya da devlet yayınlarından sağlanan bilgilere İktisadi İdari Bilimler Fakültesi'ne bağlı akademisyenlerin gereksinim duyduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Güncel Gelişmeleri Takip Etmede Kullanılan Yöntemler ile İlgili Bulgular ve Değerlendirme

Araştırmaya katılan akademisyenler, ilk üç tercihin toplamına göre, %80.9 oranında güncel gelişmeleri takip etmede elektronik süreli yayınları/dergileri izlediklerini belirtmişlerdir. “Arama motorlarını kullanırım” seçeneği, %65.1 oran ile ikinci sırada yer almıştır. İlk üç tercih toplamına göre; “Basılı süreli yayınları/dergileri izlerim” ve “toplantı/konferans/seminerleri takip ederim” seçenekleri, %58.7 oranı ile eşit oranda işaretlenmiştir. “Konumda güncel kalmam gerekmiyor” seçeneği, hiçbir akademisyen tarafından işaretlenmemiştir. Dolayısı ile güncelliğin çalışmaya katılan tüm akademisyenler için önemli olduğu ortaya çıkmıştır.

Tercih sıralamaları dikkate alındığında, “elektronik süreli yayınları/dergileri izlerim” seçeneği %31.7 ile birinci tercihte, “arama motorlarını kullanırım” seçeneği %30.2 ile ikinci tercihte, “toplantı/konferans/seminerleri takip ederim” seçeneği ise %28.6 ile üçüncü tercihte en çok işaretlenen seçenekler olarak yer almışlardır. Bu açıdan bakıldığında, güncel gelişmeleri takip etmede toplantı ve konferans katılımlarının da önemli bir rolü olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu tip etkinliklerde meslektaşlar arası iletişimin kurulduğu ve bu etkinliklerin güncel gelişmeleri takip etmede sosyal bilimciler için önemli olduğu, literatürde ortaya konulmuş bir sonuçtur (Marouf ve Anwar 529; Najjari, *Tebriz'deki Üniversitelerin Öğretim...* 241). Öte yandan “Uzmanlarla ve meslektaşlarıyla görüşürüm” seçeneği, %17.5 toplam işaretlenme oranı ile daha az tercih edilmiştir. Akademisyenlerin güncel gelişmeleri takip etmede kullandıkları yöntemler Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Güncel gelişmeleri takip etmede kullanılan yöntemler

	1.Tercih		2.Tercih		3.Tercih		Tercih etmeyen		Toplam	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
Elektronik süreli yayınları/dergileri izlerim	20	31.7	18	28.6	13	20.6	12	19.0	63	100
Basılı süreli yayınları/dergileri izlerim	15	23.8	12	19.0	10	15.9	26	41.3	63	100
Arama motorlarını kullanırım	14	22.2	19	30.2	8	12.7	22	34.9	63	100
Toplantı/konferans/seminerleri takip ederim	9	14.2	10	15.9	18	28.6	26	41.3	63	100
Yayınevlerinin kataloglarını takip ederim	3	4.8	2	3.2	7	11.1	51	80.9	63	100
Uzmanlarla ve meslektaşlarımla görüşürüm	2	3.2	2	3.2	7	11.1	52	82.5	63	100
Konumda güncel kalmam gerekmiyor	0	0	0	0	0	0	63	100	63	100

Bilgi Ararken ve Literatür Taraması Yaparken Kullanılan Yöntemler ile İlgili Bulgular ve Değerlendirme

Araştırmaya katılan akademisyenler, bilgi ararken izlenen yöntemlerde ilk üç tercih toplamlarına göre %88.9 oranı ile en çok arama motorlarını kullandıklarını belirtmişlerdir. Daha sonra %74.6 oranı ile “giderek ya da uzaktan kütüphaneyi kullanırım” seçeneği gelmektedir. Kişisel olarak sahip oldukları kaynaklara bakan akademisyenlerin toplam oranı ise %55.5’tir ve bu seçenek, toplam oranlar dikkate alındığında üçüncü sırada yer almıştır.

Bilgi ararken izlenen yöntemlerde, tercih sıralamalarına göre bakıldığında; arama motorlarından yararlanma (%30.2), kütüphaneyi kullanma (%23.8) ve kişisel olarak sahip olunan kaynaklara bakma (%19.0) sıralamasının değişmediği görülmektedir. Bu verilere bağlı olarak, bilgi ararken arama motorları kullanımının kütüphanenin önünde yer aldığı ve internette bilgi aramanın, araştırmaya katılan kullanıcılar için öncelikli olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Literatürde sıklıkla karşılaşılan, kişisel olarak sahip olunan kaynaklardan yararlanma ise kütüphaneden sonra gelmektedir. Bu durum literatürdeki bazı çalışmalardan ve görüşlerden farklıdır (Folster 88; Hobohm 125; Ramanos de Tiratel 351).

Kütüphanenin koleksiyonuna çevrimiçi olarak erişilmesi, bu farklılığın nedeni olarak düşünülecek ilk unsurdur. Araştırmaya katılan akademisyenlerin bilgi ararken izledikleri yöntemler Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Bilgi aramada izlenen yöntemler

	1.Tercih		2.Tercih		3.Tercih		Tercih etmeyen		Toplam	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
Arama motorlarını kullanım	19	30.2	22	34.9	15	23.8	7	11.1	63	100
Açık erişim sistemlerini kullanım	11	17.5	7	11.1	11	17.5	34	54.0	63	100
Kişisel olarak sahip olduğum kaynaklara bakırım	16	25.4	7	11.1	12	19.0	28	44.4	63	100
Kütüphaneyi kullanım	14	22.2	15	23.8	18	28.6	16	25.4	63	100
Meslektaşlarıma/çalışma arkadaşlarıma danışırım	1	1.6	1	1.6	5	7.9	56	88.9	63	100
Toplantılara, seminerlere, konferanslara katılırım	1	1.6	1	1.6	0	0	61	96.8	63	100
Kitapevlerine bakırım	1	1.6	5	7,9	7	11.1	50	79.3	63	100

Akademisyenler açısından genel bilgi arama faaliyeti kadar önemli bir faaliyet de, literatür taramasıdır. Literatür taraması, çeşitli yöntemlerle yapılmaktadır. Araştırmaya katılan sosyal bilimciler, ilk üç tercihin toplamına göre %85.7 ile veri tabanlarını kullandıklarını, %81 ile makalelerin kaynakçalarına ve %73 ile kitapların kaynakçalarına baktıklarını belirtmişlerdir.

Tercih sıralaması göz önünde bulundurulduğunda, veri tabanlarından yararlanma %39.7 oranı ile birinci tercihte en çok kullanılan yöntem olmuştur. İkinci tercihte makalelerin kaynakçalarına (%39.7) ve üçüncü tercihte kitapların kaynakçalarına bakma (%15.7) seçenekleri en çok işaretlenen yöntemler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç, literatür taramasında kütüphanenin önemini vurgulamaktadır. Araştırmaya katılan sosyal bilimciler tarafından literatür taramasında öncelikle kullanılan kaynaklar, veri tabanlarıdır. Bu sonuç, kütüphanelerin “Çevrimiçi kataloglarını kullanım” seçeneği ile birlikte ele alınırsa, bu grup için kütüphanenin önemi ortaya çıkmaktadır. Literatür taramasında kaynakça takibi, literatürde sıklıkla kullanılan bir yöntemdir ve sosyal bilimler alanı için önemli bir gözden geçirme yöntemidir (Line, *The Information Uses...* 418; Ellis, Cox ve Hall 360 – 361; Uçak, *Bilim Adamlarının Bilgi...* 90; Meho 105, 108-109;

Birinci 57). Araştırmaya katılan akademisyenlerin literatür taraması yaparken izledikleri yöntemler Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Literatür taraması yaparken kullanılan yöntemler

	1.Tercih		2.Tercih		3.Tercih		Tercih etmeyen		Toplam	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
Veri tabanlarını kullanım	25	39.7	14	22.2	15	23.8	9	14.2	63	100
Kitapların kaynakçalarına bakırım	13	20.6	23	36.5	10	15.9	17	27.0	63	100
Makalelerin kaynakçaların bakırım	10	15.9	25	39.7	16	25.4	12	19.0	63	100
Kütüphanelerin çevrimiçi kataloglarını kullanım	9	14.2	2	3.1	6	9.5	46	73.0	63	100
Arama motorlarını kullanım	4	6.3	6	9.5	7	11.1	46	73.0	63	100
Arşiv kataloglarından yararlanırım	2	3.2	0	0	1	1.6	60	95.2	63	100
Meslektaşlarıma danışırım	0	0	0	0	0	0	63	100	63	100
Açık erişim sistemlerini kullanım	0	0	3	4.8	8	12.7	52	82.5	63	100

Bilgi aramada izlenen yöntemlerde (Tablo 6) öne çıkan arama motorları seçeneği, literatür taramasında (Tablo 7) çok tercih edilen bir seçenek olmamıştır. Buradan yola çıkarak, literatür taramasında internet kaynakları yerine veri tabanlarının ya da çevrimiçi kataloglar gibi kütüphane araçlarının ve özellikle kaynakça takibinin ön planda olduğu görülmektedir.

Bilgi Merkezleri Kullanımları ile İlgili Bulgular ve Değerlendirme

Kütüphaneye hiç gitmeyen akademisyenlerin oranı %34.9 gibi az sayılmayacak bir orandır. Gidenler ise yoğunlukla ayda bir kez (%22.2) gitmektedir. Buna karşın, yoğun olarak internet üzerinden kütüphane kaynaklarının kullanıldığı görülmekte ve %39.7 gibi yüksek oranda, haftada birkaç kez internet üzerinden kütüphane kullanılmaktadır. Kütüphane kullanım sıklığı Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Kütüphane kullanım sıklığı

	Kütüphaneye giderek		İnternet üzerinden	
	Sayı	%	Sayı	%
Her gün	0	0	6	9.5
Haftada birkaç kez	6	9.5	25	39.7
Ayda bir kez	14	22.2	15	23.8
Üç ayda bir kez	9	14.3	8	12.7
Altı ayda bir kez	9	14.3	2	3.2
Yılda bir kez	3	4.8	1	1.6
Hiç	22	34.9	6	9.5
Toplam	63	100	63	100

Araştırmaya katılan akademisyenler için kütüphane kullanım amaçlarında, elektronik kaynak kullanımı ön plana çıkmaktadır. Akademisyenlerin ilk üç tercih toplamına göre, %69.8'i kitap ödünç almak, %63.5'i elektronik dergileri takip etmek ve %60.3'ü ise elektronik kitaplara ulaşmak amacı ile kütüphaneyi kullanmaktadırlar.

İlk üç tercih toplamına göre ortaya çıkan bu sonuç, tercih sıralaması göz önünde bulundurulduğunda özellikle ödünç alma faaliyeti açısından farklılık göstermektedir. Tercih sıralamasına göre %38.1 oranı ile elektronik dergileri takip etmek birinci tercihte, %41.3 oranı ile elektronik kitaplara ulaşmak ikinci tercihte ve %25.4 oranı ile kitap ödünç almak üçüncü tercihte en çok seçilen faaliyetlerdir. Bu oranlar, kütüphane kullanımında öne çıkan kütüphaneye uzaktan erişimin, elektronik kaynaklar nedeni ile olduğunu akla getirmektedir. Bu kaynakların yoğun kullanımı, kütüphaneye giderek kullanım oranını etkilemektedir. Öte yandan, kütüphaneye gitmede özellikle ödünç verme hizmeti etkili olmaktadır. Kütüphane kullanım amaçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Kütüphane kullanım amaçları

	1.Tercih		2.Tercih		3.Tercih		Tercih etmeyen		Toplam	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
Elektronik dergileri takip etmek	24	38.1	9	14.3	7	11.1	23	36.5	63	100
Kitap ödünç almak	23	36.5	5	7.9	16	25.4	19	30.2	63	100
Kütüphaneler arası ödünç verme hizmetinden faydalanmak	5	7.9	6	9.5	10	15.9	42	66.7	63	100
Elektronik kitaplara ulaşmak	4	6.3	26	41.3	8	12.7	25	39.7	63	100
Basılı dergileri takip etmek	3	4.8	12	19	8	12.7	40	63.5	63	100
Fotokopi hizmetinden yararlanmak	2	3.2	2	3.2	7	11.1	52	82.5	63	100
Danışma kaynaklarından yararlanmak	0	0	2	3.2	6	9.5	55	87,3	63	100
Kullanıcı eğitim hizmetlerinden yararlanmak	1	1.6	1	1.6	0	0	61	96.8	63	100
Kütüphanecilere danışmak	0	0	0	0	1	1.6	62	98.4	63	100
Diğer	1	1.6	0	0	0	0	62	98.4	63	100

Sosyal bilimcilerin kütüphane kullanım amaçları kadar, kullanım sırasında karşılaştıkları engellerin de ortaya çıkarılması önemlidir. Araştırmaya katılan akademisyenler açısından kütüphane kullanımında, özellikle koleksiyonun yetersizliği ön plana çıkmaktadır. İlk üç tercih toplamına göre basılı koleksiyonun yetersizliği %90.4 gibi yüksek bir oranla en çok tercih edilen engeldir. Daha sonra sırası ile elektronik koleksiyonun yetersizliği (%79.4) ve var olan kaynaklardan haberdar olma zorluğu (%46) seçenekleri gelmektedir.

İlk üç tercih toplamına göre ortaya çıkan bu sonuç, tercih sıralaması göz önünde bulundurulduğunda da aynıdır. Basılı koleksiyonun yetersizliği (%47.6) ilk sırada, elektronik koleksiyonun yetersizliği (%38.1) ve var olan kaynaklardan haberdar olma zorluğu (%23.8) ikinci ve üçüncü sırada çıkan engellerdir. Bu sonuç, kütüphane kullanımında özellikle kaynaklarla ilgili yetersizliklerin ön plana çıkarıldığını göstermektedir. Hizmetlerle ilgili eksiklik ise, kaynaklardan haberdar olma zorluğu bağlamında ele alınmalıdır. Akademisyenler, bu alandaki kaynaklardan yeterince haberdar edilmediklerini düşünmektedirler.

Tercih toplamına göre %23.8 oranı ilk üç seçeneğin hemen ardından gelen “alanımla ilgili uzman kütüphanecinin olmayışı” görüşü, hizmetler açısından değerlendirilebilecek bir başka önemli engeldir. Araştırmaya katılan akademisyenler özellikle kendilerine yönelik bir kütüphanecinin ya da bir başka deyişle konu uzmanının olmamasını ön plana çıkarmaktadırlar. Bu durum, danışma hizmeti ile ilgili soruların sorulmasına yol açmaktadır. Akademisyenlerin kütüphaneyi kullanırken karşılaştıkları engeller Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Kütüphaneyi kullanırken karşılaşılan engeller

	1.Tercih		2.Tercih		3.Tercih		Tercih etmeyen		Toplam	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
Basılı koleksiyonun yetersizliği	30	47.6	17	26.9	10	15.9	6	9.5	63	100
Elektronik koleksiyonun yetersizliği	18	28.6	24	38.1	8	12.7	13	20.6	63	100
Var olan kaynaklardan haberdar olma zorluğu	6	9.5	8	12.7	15	23.8	34	54.0	63	100
Alanımla ilgili uzman kütüphanecinin olmayışı	3	4.8	5	7.9	7	11.1	48	76.2	63	100
Kütüphane kullanırken bir sorunla karşılaşmıyorum	3	4.8	0	0	0	0	60	95.2	63	100
Dergilerin ödünç alınamaması	2	3.2	2	3.2	6	9.5	53	84.1	63	100
Çalışma saatlerinin uygun olmaması	1	1.6	2	3.2	6	9.5	54	85.7	63	100
Danışma kaynaklarının ödünç alınamaması	0	0	0	0	3	4.8	60	95.2	63	100
Diğer	0	0	1	1.6	2	3.2	60	95.2	63	100

Kütüphane kullanım amaçlarının sunulduğu Tablo 9’da da görüleceği gibi, kütüphanecilerden yardım almak amacı ile kütüphaneyi kullanmak, çok düşük bir oranda kalmış ve bu amaçla kütüphaneyi kullandığını belirten sadece bir akademisyen olmuştur. Buradan yola çıkarak, akademisyenlerin, taramalarını kendilerinin yaptığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Araştırmada yöneltilen, katılımcıların tarama tercihleri ile ilgili soruya verilen yanıtlar, bu düşüncüyü doğrular niteliktedir. Araştırmaya katılan sosyal bilimler alanındaki akademisyenlerin tamamının (%100) tarama konusundaki tercihi, taramayı kendilerinin yapmaları yönündedir.

Araştırmaya katılan akademisyenlerin, kütüphaneciden yardım alıp almadıkları da, çalışma kapsamında belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla yöneltilen soruya, katılımcıların %81 gibi yüksek bir oranı, daha önce kütüphaneciden hiç yardım almadığını belirtmiştir. Bu sonuç, taramayı yaparken aracı kullanıp kullanmadıkları ile ilgili ortaya çıkan sonuca paraleldir.

Tarama konusunda yardım almayan araştırmacılar, bunun nedenini birden fazla seçenek işaretleyebildikleri soruya yanıt vererek ortaya koymuşlardır. Kütüphanecilerin çalışma alanlarıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşünen akademisyenler, (%68.6) çoğunluğu oluşturmaktadır. Daha sonra sırası ile kütüphanecilerin yardımcı olma yönünde hizmet sunduklarını bilmeyen (%31.4) ve kütüphanecilerin yeterince tecrübeli olmadıklarını düşünen (%29.4) akademisyenler gelmektedir. Tarama yardımı almaya gerek duymayan araştırmacıların oranı ise %19'dur. Buradan yola çıkarak, araştırmaya katılan sosyal bilimcilerin kendi konu alanlarında uzmanlaşmış bir kütüphaneciye ihtiyaç duydukları ve sunulan danışma hizmetinden haberdar olmadıkları sonuçlarına ulaşmak mümkündür. Sosyal bilimcilerin, kütüphanecilerden yardım almak konusunda çok istekli olmadıkları, birçok araştırmada vurgulanmış bir sonuçtur (Uçak, *Sosyal ve İnsan Bilimleri...* 124; Marouf ve Anwar 540 – 541; Kumar, Singh ve Yadav).

Elektronik Bilgi Kaynakları Kullanımları ile İlgili Bulgular ve Değerlendirme

Sosyal bilimler alanındaki kullanıcılar genellikle basılı yönelimli (print-oriented) kullanıcılardır (Line, *The Information Uses...* 416). Bunun sonucunda elektronik kaynaklara kıyasla basılı kaynakları öncelikle tercih etmektedirler. Bu durum literatürde birçok araştırmada ortaya konmuştur (Folster 91; Tenopir ve King 264; Al-Suqri 165; Kumar, Singh ve Yadav; Gürdal Tamdoğan). Bu araştırmada ise farklı bir sonuca ulaşılmış ve araştırmaya katılan sosyal bilimcilerin, az bir farkla da olsa öncelikle elektronik kaynakları tercih ettikleri ortaya çıkmıştır. Akademisyenlerin %56.6'sı öncelikle elektronik kaynakları tercih ederken, %44.4'ü basılı kaynakları tercih etmektedir. Ortaya çıkan bu sonuç ile sosyal bilimcilerin öncelikle basılı kaynak tercihlerinin, teknolojinin gelişimine paralel olarak, elektroniğe kaydığı ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların elektronik kaynaklara yönelik kaynak türü tercihleri de çalışma kapsamında araştırılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar, basılı bilgi kaynakları konusundaki tercihlere paraleldir. İlk üç tercihin toplamına göre %92.1 oranı ile e-dergiler, %77.8 oranı ile e-kitaplar ve %47.6 oranı ile e-tezler, en çok kullanılan kaynaklardır. Tıpkı basılı kaynaklarda olduğu gibi, e-tezler ilk tercih olarak hiçbir

akademisyen tarafından işaretlenmemiştir. Bu kaynakların ardından, basılı bilgi kaynak tercihlerinde olduğu gibi, alana özgü kaynaklar olan e-istatistiki kaynaklar (%30.2) ve e-devlet yayınları/resmi yayınlar (%19) gelmektedir. E-arşiv belgesi ise %12.7 oranı ile, %15.9 oranına sahip e-bildirinin ardından gelmiştir. Bu sonuçlara bakarak e-bildirinin basılı tercih edilme oranının, elektronik tercih edilme oranına göre düşük olduğu görülmektedir. Öte yandan, arşiv belgesi ise daha çok basılı tercih edilmektedir.

İlk tercihler dikkate alındığında da e-dergi (%55.6), e-kitap (%39.7) ve e-tez (%33.3) sıralaması söz konusudur. Tercih sıralamasına göre ortaya çıkan sonuç, basılı kaynaklardaki sonuçla aynıdır. Benzer bir sonuç literatürde daha önce ortaya konulmuştur (Najjari, *Tebriz Üniversitelerindek Öğretim...* 405). Ayrıca, bu sonuç ile alana özgü olan istatistiki kaynaklara, resmi yayınlara ve arşiv belgelerine elektronik erişimin önemsiz görülemeyeceği ortaya çıkmıştır. Akademisyenlerin elektronik bilgi kaynakları tercihleri Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Elektronik bilgi kaynakları tercihleri

	1.Tercih		2.Tercih		3.Tercih		Tercih etmeyen		Toplam	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
E- dergi	35	55.6	19	30.2	4	6.3	5	7.9	63	100
E- kitap	15	23.8	25	39.7	9	14.3	14	22.2	63	100
E – istatistiki kaynak	7	11.1	2	3.2	10	15.9	44	69.8	63	100
E – arşiv belgesi	3	4.8	1	1.6	4	6.3	55	87.3	63	100
E - devlet yayını/resmi yayın	2	3.2	4	6.3	6	9.5	51	81.0	63	100
E – gazete	1	1.6	0	0	0	0	62	98.4	63	100
E – tez	0	0	9	14.3	21	33.3	33	52.4	63	100
E - toplantı metni / bildiri	0	0	2	3.2	8	12.7	53	84.1	63	100
E - danışma kaynağı	0	0	1	1.6	1	1.6	61	96.8	63	100

Akademisyenler için elektronik kaynaklara erişim açısından değerlendirilebilecek önemli bir araç olan internet, kullanım amaçları bakımından çalışma kapsamında ele alınmıştır. Araştırmaya katılan akademisyenler, tercih toplamlarına göre interneti en çok e-posta amacı ile (%74.6) kullanmaktadır. Daha

sonra sırası ile arama motorları aracılığı ile literatür taraması yapmak (%69.7) ve açık erişim sistemlerinden yararlanmak (%47.6) seçenekleri gelmektedir.

Tercih sıralamasına göre bakıldığında, bu sonuçlara kütüphane kaynaklarını taramak seçeneğinin de eklendiği görülür. Tercih sıralamasına göre elektronik postadan yararlanmak %49.2 oranı ile birinci sırada, arama motorları aracılığı ile literatür taraması yapmak ise %44.4 oranı ile ikinci sırada yer almaya devam etmiştir. E-posta ve arama motorlarından sonra kütüphane kaynaklarını taramak ve açık erişim sistemlerinden yararlanmak seçenekleri %22.2 oranı ile eşit tercih edilmiş ve üçüncü sırada yer almışlardır. İnternet kullanım amaçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. İnternet kullanım amaçları

	1.Tercih		2.Tercih		3.Tercih		Tercih etmeyen		Toplam	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
Elektronik postadan yararlanmak	31	49.2	7	11.1	9	14.3	16	25.4	63	100
Arama motorları aracılığı ile literatür taraması yapmak	12	19.0	28	44.4	4	6.3	19	30.2	63	100
Açık erişim sistemlerinden yararlanmak	7	11.1	9	14.3	14	22.2	33	52.4	63	100
Resmi ya da resmi olmayan kurumların yayınlarına erişmek	4	6.3	4	6.3	8	12.7	47	74.6	63	100
Sosyal medya sitelerine erişmek	3	4.8	4	6.3	12	19.0	44	69.8	63	100
Gazete okumak	3	4.8	4	6.3	2	3.2	54	85,7	63	100
Kütüphane kaynaklarını taramak	3	4.8	7	11.1	14	22.2	39	61,9	63	100

İnternet kullanım amaçlarında açık erişim sistemlerinin önemli bir yer tuttuğu Tablo 12’de görülmektedir. Benzer bir şekilde, bilgi aramada izlenen yollarda da açık erişim sistemleri seçeneği, oldukça yüksek bir oranda işaretlenmiştir (Tablo 6). Bu sonuçlar karşısında, açık erişim seçeneğini işaretleyen akademisyenlere, açık erişimden ne anladıkları ve hangi kaynakları düşünerek bu seçeneğe yöneldikleri sorusu yöneltilmiştir. Yapılan görüşmelerde açık erişimi tercih eden akademisyenlerin büyük bir bölümünün, açık erişimi veri tabanları ile (JSTOR, SAGE, EBSCO veri tabanları vb.) ilişkilendirdikleri görülmüştür. Bazı

akademisyenler ResearchGate ya da Academia.edu gibi kaynak paylaşım sitelerini açık erişim başlığı altında değerlendirirken, bazı akademisyenler ise Google Books, Belgeler.com gibi siteleri açık erişimli kaynaklara erişim için kullandıklarını belirtmişlerdir. Üç akademisyen, telif açısından tartışmalı bazı web sayfalarını bilimsel kaynaklara erişim için kullandıklarını ve bunları açık erişim kapsamında değerlendirdiklerini belirtmişlerdir. Bir akademisyen, yakın zamanda üniversitede düzenlenmiş olan açık erişim toplantısına katıldığını ve özellikle üniversitelere ait açık ders malzemeleri ve alanda bildiği yazarların web sayfalarındaki kaynakları kullandığını belirtmiştir. İki akademisyen ise DergiPark sistemine dâhil birkaç açık dergiyi kullandıklarını belirtmişlerdir.

Görüldüğü üzere açık erişim olarak değerlendirilemeyecek birçok kaynak ve web sayfası, akademisyenler tarafından bu başlıkta değerlendirilmekte ve özellikle kütüphanenin abonelik ile sunduğu veri tabanları, açık erişime dâhil edilmektedir. Açık erişimin algılanış biçimindeki bu durum, Tablo 7’de görülebilecek olan literatür taraması yaparken kullanılan yöntemlerle ilgili soruya verilen yanıtlarda da kendini göstermektedir. Bu yanıtlar incelendiğinde, hiçbir akademisyenin ilk sırada açık erişim sistemlerini işaretlemediği, öte yandan ikinci ve üçüncü sırada işaretleyenlerin toplam oranının ise % 17.5 olduğu görülmektedir. Tablo 6’da görülebilen, bilgi aramada izlenen yöntemlerde ise, sadece ilk seçenekte açık erişimli sistemleri tercih edenlerin oranı %17.5 ve bu seçeneğin toplam tercih edilme oranı ise %46.1’dir. Literatür taraması yaparken kullanılan yöntemlerde, veri tabanlarının açık bir şekilde seçenekler arasında olmasının, akademisyenleri açık erişim sistemleri yerine, bu seçeneğe yönelttiği düşünülebilir. Öte yandan bilgi arama yöntemlerinde veri tabanları seçeneği bulunmamaktadır. Bu düşüncüyü doğrulayan ifadeler, araştırmaya katılan akademisyenlerin ikisi tarafından genel görüşlerin sorulduğu açık uçlu soruya verilen yanıtlarda da ortaya konulmuştur. “*Üniversite kütüphanesinin üye olduğu açık erişim arşivleri azdır...*” ya da “*...çalışma alanımla ilgili yayın yapan açık erişim portallarına tam üyelik güzel olurdu*” gibi ifadeler kullanan akademisyenlerin, abonelik gerektiren kütüphane kaynaklarını açık erişimli kaynak olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Bu durumda, tercihlerinde açık erişim sistemlerini seçen birçok akademisyenin, aslında kütüphane kaynaklarını kullandıkları sonucu ortaya çıkmaktadır.

Açık erişimle ilgili bu algı ve yaklaşım sorununa rağmen, anketteki açık erişim hakkında bilgi sahibi olma ile ilgili soruya, akademisyenlerin sadece %6.3’ü (4 kişi) “*bilgi sahibi değilim*” şeklinde cevap vermiştir. Araştırmaya katılan akademisyenlerin %42.9’u açık erişim hakkında bilgi sahibi olduklarını, %50.8’i ise

kısmen bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Bu yanıtlara rağmen, akademisyenlerin açık erişimli kaynak olarak bildikleri birçok kaynak, açık erişim başlığı altında değerlendirilemeyecek kaynaklardır. Bunun da ötesinde, bu kaynakların büyük bir bölümü kütüphanenin abonelik ile sağladığı kaynaklardır.

Açık erişimli kaynaklarda ortaya çıkan algı problemi, benzer bir şekilde arama motorlarında da kendini göstermektedir. Görüşülen akademisyenlerin büyük bir bölümü, Google ya da Google Akademik gibi arama motorları ile ulaştıkları tüm kaynakları, açık erişimli olarak değerlendirmektedir. Hatta bir akademisyen “kütüphanenin eriştiği kaynaklara arama motorları erişiyor” gibi bir düşünceye sahip olduğunu belirtmiştir. Oysaki Google ile erişilen tüm kaynaklar açık erişim başlığı altında değerlendirilemezler. Öte yandan, Google Akademik gibi arama motorlarının, kampüs içinden kütüphanenin abone olduğu kaynaklara da yönlendirme yapması söz konusu iken, akademisyenlerin büyük bir bölümü bu durumdan haberdar değildir. Bu durum, akademisyenlerin algılarında Google gibi arama motorlarını, bilgiye erişim açısından kütüphanenin önüne koyarken, kütüphanenin de kaynak sağlamada yetersiz olduğu düşüncesini beraberinde getirmektedir.

Elektronik kaynakların kullanımında akademisyenlerin hangi sorunlarla karşılaştıkları konusu, bu başlık altında değerlendirilebilecek son konudur. Bu amaçla sorulan soruya, ilk üç tercihin toplamına göre katılımcılar %47.6 oranı ile “elektronik dergilerin eski sayılarına ulaşmakta zorlanıyorum”, %36.5 oranı ile “kütüphanenin abone olduğu elektronik kaynaklara kampüs dışından erişemiyorum” ve %34.9 oranı ile çalışma “alanımla ilgili elektronik kaynakları bulmakta zorlanıyorum” seçeneklerini işaretlemişlerdir.

Tercih sıralamasına göre bakıldığında, bu seçeneklere “elektronik ortamda çok fazla bilgi var ve sızdırmakta zorlanıyorum” seçeneğinin eklendiği görülmektedir. “çalışma alanımla ilgili elektronik kaynakları bulmakta zorlanıyorum” ve “elektronik dergilerin eski sayılarına ulaşmakta zorlanıyorum” seçenekleri % 20.6 ile eşit oranda birinci tercihte en çok seçilen engeller olmuşlardır. İkinci tercihte “elektronik ortamda çok fazla bilgi var ve sızdırmakta zorlanıyorum” seçeneğinin (%20.6), üçüncü tercihte ise “kütüphanenin abone olduğu elektronik kaynaklara kampüs dışından erişemiyorum” seçeneğinin (%14.3) yoğun oranda tercih edildiği görülmektedir. 13 akademisyen ise elektronik kaynakları kullanırken herhangi bir sorunla karşılaşmadığını belirtmiştir. Akademisyenlerin elektronik kaynakların kullanımında karşılaştıkları sorunlar Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13. Elektronik kaynakların kullanımında karşılaşılan sorunlar

	1.Tercih		2.Tercih		3.Tercih		Tercih etmeyen		Toplam	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
Çalışma alanımla ilgili elektronik kaynakları bulmakta zorlanıyorum	13	20.6	6	9.5	3	4.8	41	65.1	63	100
Elektronik dergilerin eski sayılarına ulaşmakta zorlanıyorum	13	20.6	10	15.9	7	11.1	33	52.4	63	100
Kütüphanenin abone olduğu elektronik kaynaklara kampüs dışından erişemiyorum.	9	14.3	5	7.9	9	14.3	40	63.5	63	100
Elektronik kaynakları ekrandan okurken zorlanıyorum.	5	7.9	5	7.9	7	11.1	46	73.0	63	100
Tarama stratejileri, anahtar kelime vb. konularda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadığımı düşünüyorum.	3	4.8	2	3.2	5	7.9	53	84.1	63	100
Özellikle web ortamında ulaştığım bilginin doğruluğundan emin olamıyorum	2	3.2	1	1.6	6	9.5	54	85,7	63	100
Teknik sorunlarla (bağlantıların çalışmaması, yanlış yere yönlendirmesi vb.) karşılaşıyorum.	2	3.2	8	12.7	7	11.1	46	73.0	63	100
Alanımla ilgili elektronik kaynaklardan haberdar değilim	2	3.2	0	0	2	3.2	59	93.6	63	100
Elektronik ortamda çok fazla bilgi var ve süzmekte zorlanıyorum	1	1.6	13	20.6	2	3.2	47	74.6	63	100
Diğer	0	0	0	0	1	1.6	62	98.4	63	100

“Elektronik dergilerin eski sayılarına ulaşmakta zorlanıyorum” seçeneğinin işaretlenmesi, dergilerin güncellik kaygısı dışında da sıklıkla kullanıldığını göstermesi açısından önemlidir. Dergilerin eski sayılarının alan için önemli olması ve güncellik kaygısı dışında kullanılması durumu, literatürde daha önce de belirtilmiş bir konudur (Uçak, *Sosyal ve İnsan Bilimleri...* 118). Dergilerin eski sayılarına ulaşamaması durumu, abone olunan kaynakların yetersizliği açısından ele alınabileceği gibi, bunları bulma becerilerine (bilgi okuryazarlığı becerileri) sahip olamama ile de ilgilidir. Benzer bir şekilde “elektronik ortamda çok fazla bilgi var ve

süzmekte zorlanıyorum” seçeneğinin yüksek oranda tercih edilmesi, yine bilgi okuryazarlığı becerilerinin eksikliği ile ilgilidir. Bazı araştırmalarda, sosyal bilimcilerin bilgi okuryazarlığı açısından yeterli olmadıkları ortaya konulmuştur (Besimoğlu 73; Najjari, *Tebriz Üniversitelerindeki Öğretim...* 405; Marouf ve Anwar 541).

Sonuç ve Öneriler

Çalışma kapsamında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Sosyal bilimler alanındaki akademisyenler özellikle bilimsel amaçlarla bilgiye gereksinim duymaktadırlar. Bu gereksinimin karşılanmasında kitaplar ve dergiler, en sık başvurulmuş bilimsel iletişim ortamları olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca, devlet yayınları, arşiv dokümanları, istatistikî kaynaklar vb. gibi alana özgü kaynaklar da sosyal bilimciler için önemlidir.
2. Dergilerin kullanımının güncel gelişmeleri takip etmede önemli olduğu belirtilirken, bu alanda çalışan akademisyenler, dergilerin eski sayılarına da ihtiyaç duymaktadır. Retrospektif bilginin önemli olduğu disiplinlerden biri olan sosyal bilimler açısından eski sayılara erişememek bir sorun olarak görülmektedir.
3. Araştırmada, güncel gelişmeleri takip etmek için toplantı ve konferans katılımlarının önemli bir rolü olduğu saptanmıştır.
4. Bilgi aramada kütüphane kaynakları ve kişisel olarak sahip olunan kaynaklar önemlidir. Ayrıca, bu alanda kaynakça takibi, literatüre erişimde önemlidir.
5. Bilgi aramada ve literatür taramasında, arama motorları ve veri tabanları öne çıkarken, bu tercihler, alan için elektronik ortamdaki bilginin öneminin göstergesidir. Artan bu öneme bağlı olarak, çalışmamızda, sosyal bilimcilerin literatürden farklı bir şekilde, elektronik kaynakları basılı kaynaklara tercih ettikleri ortaya çıkmıştır.
6. Araştırmada, sosyal bilimler alanındaki akademisyenlerin açık erişim konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları ve buna bağlı olarak açık erişimi yanlış algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Benzer bir algı problemi, arama motorları için de geçerlidir.
7. Kütüphane, bu alandaki kullanıcılar için oldukça önemlidir. Araştırmaya katılan akademisyenlerin, sıklıkla internet üzerinden kütüphaneyi

kullandıkları ve özellikle e-dergi ve/veya e-kitap koleksiyonlarına erişimde kütüphaneye ihtiyaç duydukları belirlenmiştir.

8. Kütüphane kullanımında akademisyenlerin sorun olarak belirttiği en önemli konu, basılı ya da elektronik kaynakların yetersizliğidir.
9. Sosyal bilimcilerin, literatüre paralel olarak, aracı kullanmadıkları ve kütüphanecilerden yardım almadıkları, ortaya çıkan bir başka sonuçtur. Araştırmaya katılan sosyal bilimciler, kütüphanecilerin kendi konu alanları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşünmektedirler.

Araştırmada ortaya çıkan sonuçlara bağlı olarak, kütüphanelere öncelikle koleksiyon geliştirme açısından bazı önerilerde bulunmak mümkündür. Kitaplar ve dergiler, bu alan için temel kaynaklar olmakla birlikte, kaynak türlerinde devlet yayınları, arşiv dokümanları, istatistiki kaynaklar gibi alana özgü kaynakların da sağlanması önemlidir. Dergi aboneliklerinde ve koleksiyonun oluşturulmasında özellikle eski sayılara erişimin sağlanması önemli görülmelidir. Ayrıca, kişisel olarak sahip olunan kaynaklara yönelme durumunun, kütüphaneler açısından koleksiyon geliştirmede kullanılması mümkündür. Anket çalışmaları ya da görüşmeler ile sosyal bilimcilerin sahip oldukları kişisel kaynakların tespiti, bu alana yönelik kaynak seçiminde kütüphanecilere yol gösterici olacaktır.

Kütüphanelere yönelik bir başka öneri de, danışma hizmetleri ile ilgilidir. Araştırmada sosyal bilimcilerin kendi çalışma alanları hakkında bilgi sahibi olan konu uzmanlarına ihtiyaç duydukları ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, bu alana yönelik bir konu uzmanının ya da danışma kütüphanecisinin bilgi merkezlerinde bulundurulması gereklidir. Böyle bir kütüphanecinin varlığı, kütüphane ile bu gurubun iletişiminin güçlendirilmesine katkıda bulunacaktır. Bunun sonucunda da açık erişim ya da arama motorları ile ilgili algı problemleri başta olmak üzere, kütüphane kullanımı açısından problemleri olan birçok konunun ortadan kalkması mümkün olacak, bu grubun bilgi okuryazarlığı becerilerinin artırılması sağlanacaktır. Sosyal bilimciler için çok önemli olduğu saptanan elektronik kaynakların ve internetin kullanımında yaşanabilecek problemlerin ortadan kaldırılması, bilgi okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesi ile yakından ilgilidir.

Türkiye’de sosyal bilimciler üzerine yapılan çalışmaların sayısı azdır. Bu alanı ya da coğrafya, işletme, psikoloji vb. gibi alt alanları kapsayan çalışmaların sayısının artması, sunulacak kullanıcı merkezli bilgi hizmetlerini olumlu yönde etkileyecektir. Öte yandan, bilgi merkezlerinin hizmet verdikleri kullanıcıların bilgi gereksinimlerine ve kaynak kullanım özelliklerine kayıtsız kalmaları düşünülemez.

Bu sebeple, kütüphanecilerin ve bilgi profesyonellerinin, kullanıcıları yakından tanımak ve bilgi gereksinimlerini tespit etmek için kullanıcı çalışmaları yapmaları önemlidir.

KAYNAKÇA

- Adam, Ralph. "Putting the 'Social' into Social Science Information." *Behavioral & Social Sciences Librarian* 3. 1 (1983): 3-17.
- Al-Suqri, Mohammed Nasser. *Information Needs and Seeking Behavior of Social Science Scholars at Sultan Qaboos University in Oman: A Mixed-Method Approach*. Doktora Tezi, Emporia State University, 2007. *Dissertations and Thesis: Full-Text. ProQuest*. Web. 8 Haziran 2016.
- Bates, Marcia J. "Learning About the Information Seeking of Interdisciplinary Scholars and Students." *Library Trends* 45. 2 (1996): 155-164.
- Bath University Library. *Information Requirements of Social Scientists in Government Departments*. Bath: Bath University, 1971. Web. 8 Haziran 2016.
- Bawden, David. "Users, User Studies and Human Information Behaviour: A Three-Decade Perspective on Tom Wilson's "on User Studies and Information Needs"." *Journal of Documentation* 62. 6 (2006): 671-79.
- Besimoğlu, Can. *Akademisyenlerin Elektronik Dergi Kullanımında Disiplinler Arasındaki Farklılıklar*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2007.
- Birinci, Hatice Gülşen. *Tarih Alanındaki Kullanıcıların Bilgi Gereksinimleri ve Bilgi Kullanım Özellikleri*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2006.
- Buncukçu, Zeynep. *Coğrafya Öğretmenlerinin Bilgiye Erişim Yolları*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2015.
- Case, Donald. *Looking for Information*. London: Academic Press, 2002.
- Çetinkaya, Eda. "Sosyal Bilimler Alanındaki Akademisyenlerin Bilgi ve İletişim Teknolojilerini Kullanım Pratikleri: Bitmemiş Bir Alan Çalışmasından Notlar." *Mülkiye Dergisi* 38. 2 (2014):9-33.
- Ellis, David. "Modeling the Information-seeking Patterns of Academic Researchers: A Grounded Theory Approach." *The Library Quarterly* 63. 4 (1993): 469-486

- Ellis, David, Deborah Cox, and Katherine Hall. "A Comparison of the Information Seeking Patterns of Researchers in the Physical and Social Sciences." *Journal of Documentation* 49. 4 (1993): 356-69.
- Folster, Mary. "Information Seeking Patterns: Social Sciences." *The Reference Librarian* 23.49-50 (1995): 83-93.
- Ge, Xuemei. *Information-Seeking Behavior Of Social Sciences And Humanities Researchers In The Internet Age*. Yüksek Lisans Tezi. Tennessee Üniversitesi, Tennessee, 2005. Web. 8 Haziran 2016.
- Gürdal Tamdoğan, Oya. "Sosyal Bilimler ve İnsan Bilimlerinde Bilgi Kaynaklarının ve Kütüphane Kurumunun Yarattığı Değeri Ölçmeye Dayalı Bir Metodoloji : Atıf Analizi Bulguları - II." *Türk Kütüphaneciliği* 27. 1 (2013): 25-51.
- Hobohm, Hans-Christoph. "Social Science Information & Documentation-Time for a State of the Art?" *Inspel* 33 (1999): 123-30.
- Hurych, Jitka. "After Bath: Scientists, Social Scientists, and Humanists in the Context of Online Searching." *The Journal of Academic Librarianship* 12. (1986): 158-165.
- Kayaoğlu, Hülya Dilek. "Elektronik Dergi Kullanımı ile Bilim Dalı İlişkisi: Betimleyici Bir İnceleme." *Türk Kütüphaneciliği* 21.4 (2007): 440-458.
- Kumar, Ajay, SN Singh, ve Akhilesh KS Yadav. "An Investigation of Use of Information Sources by Social Scientists." *Library Philosophy and Practice*. (2011). Web. 8 Haziran 2016.
- Line, Maurice B. "The Information Uses and Needs of Social Scientists: An Overview of INFROSS." *Aslib Proceedings* 23 (1971): 412-434.
- . "Social Science Information - The Poor Relation." *INSPEL* 33. (1999): 131-136.
- Marouf, Laila, ve Mumtaz Anwar. "Information-Seeking Behavior of the Social Sciences Faculty at Kuwait University." *Library Review* 59.7 (2010): 532-47.
- Meho, Lokman. *The information-seeking behavior of social science faculty studying stateless nations*. Doktora Tezi, North Carolina University, Chapel Hill, 2001. *Dissertations and Thesis: Full-Text. ProQuest*. Web. 8 Haziran 2016.
- Najjari, Torab. *Tebriz'deki Üniversitelerin Öğretim Üyelerinin Bilgi Arama Davranışları: Bir Model Önerisi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2010.

- . "Tebriz Üniversitelerindeki Öğretim Üyelerinin Bilgi Arama Davranışları ve Bilgi-İletişim Teknolojilerinin Bu Davranışlar Üzerindeki Etkisi." *Bilgi Dünyası* 11. 2 (2010): 390-407.
- Romanos de Tiratel, Susana. "Accessing Information Use by Humanists and Social Scientists: A Study at the Universidad De Buenos Aires, Argentina." *The Journal of Academic Librarianship* 26.5 (2000): 346-54.
- Sheeja, NK. "Science Vs Social Science: A Study of Information-Seeking Behavior and User Perceptions of Academic Researchers." *Library Review* 59.7 (2010): 522-31.
- Skelton, Barbara. "Scientists and Social Scientists as Information Users: a Comparison of Results of Science User Studies with the Investigation Into Information Requirements of the Social Sciences." *Journal of Librarianship and Information Science* 5.2(1973): 138-156.
- Slater, Margaret. "Social Scientists' Information Needs in the 1980s." *Journal of Documentation* 44.3 (1988): 226-37.
- Tenopir, Carol. "Use and Users of Electronic Library Resources: An Overview and Analysis of Recent Research Studies." (2003). Web. 10 Haziran 2016.
- Tenopir, Carol, ve Donald W. King. "Electronic Journals and User Behavior." *Learned Publishing* 15. (2002): 259-265.
- Tonta, Yaşar. "Açık Erişim: Bilimsel İletişim ve Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Üzerine Etkileri." *I. Ulusal Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Sempozyumu, Ankara, 2-3 Kasım 2006*. Web. 10 Haziran 2016.
- "Toplumsal Bilimler." *Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü*. Türkiye Bilimler Akademisi. 2013. Web. 10 Haziran 2016.
- Uçak, Nazan Özenç. "Bilgi Merkezi için mi Kullanıcı, Kullanıcı için mi Bilgi Merkezi?" *H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü 25. Yıla Armağan*. Yay. Haz. Bülent Yılmaz. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü, 1997. 242-248.
- . *Bilim Adamlarının Bilgi Arama Davranışları ve Bunları Etkileyen Nedenler*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1997.
- . "Sosyal ve İnsan Bilimleri Alanlarında Bilgi Gereksinimi ve Kullanımı." *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 16. 2 (1999): 114-128.

Uçak, Nazan Özenç ve Umut Al. "Sosyal Bilimler Tezlerinin Atıf Özellikleri. *Edebiyat Fakültesi Dergisi* 25. 2 (2008): 223-240.

Wilson, Thomas. "Information Needs and Uses: Fifty Years of Progress." *Fifty Years of Information Progress: A Journal of Documentation Review*. Yay. Haz. Brian Vickery. London: Aslib, 1994. 15-51.